

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında Ödünçverme ve Kiralama ve Mübadelelere mütaallik Anlaşmanın onanması hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Bütçe Komisyonları raporları (1/591)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71/564 - 6/1211

10 . V . 1946

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasındaki İcar ve İare ve Mutalebelere mütaallik Anlaşmanın onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 9 . V . 1946 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçe ve ilişkileriyle birlikte sunulduğunu arz ederim.

Başbakan

Ş. Saracoğlu

Gerekçe

11 Mart 1941 tarihli Amerikan Kanunu mucibince Amerikalılar yardımda buldukları muhtelif devletler meyanında bize de İcar ve İare malzemesi göndermişlerdir.

İşbu kanun esas ittihaz edilerek Amerikalılarla 23 Şubat 1945 tarihinde bir İcar ve İare Anlaşması akdedilmiş ve bu Anlaşma Yüksek Meclisin tasdikına iktiran etmişti.

Bugüne kadar memleketimize girmiş olan İcar ve İare malzemesi hesaplarımızın ve memleketimizle Amerika arasındaki bir takım malî mütalebelerin nihai tesviyesini hedef tutan bir Anlaşma projesi Amerika Sefiri tarafından Hükümetimize teklif edilmiş ve bu Anlaşma üzerinde görüşülmüş ve tesbit edilen bir metin imza edilmiştir.

İşbu Anlaşmaya nazaran Cumhuriyet Hükümeti bu Anlaşmanın icra mevkiine konulmasını takip eden 30 gün zarfında Birleşik Amerika Devletleri Hükümetine 4 500 000 Amerikan doları ödeyecektir. Bu meblâğ bize devrütelim edilen İcar ve İare millî savunma malzemesi dışında kalan sivil malzeme kategorisinin bedelini teşkil etmektedir.

Amerikalılarla imza etmiş olduğumuz yukarıda adı geçen 23 Şubat 1945 tarihli Anlaşmanın 5 nci maddesi mucibince fevkalâde halin nihayet bulduğunun Amerika Cumhurbaşkanı tarafından ilân tarihinde tahrip, zayi veya istihlâk edilmemiş olan millî savunma malzemesinin geri verilmesi Amerika Hükümetince istenebilir.

Anlaşmada Amerika Hükümetinin bu geri alma hakkını umumi olarak kullanmak niyetinde olmadığı kaydedilmekle beraber bu Devletin Cumhuriyet Hükümetine geri alma talebini ihbar eylediği tarihte tahrip, zayi ve istihlâk edilmemiş olan İcar ve İare maddeleri için karşılıklı olarak uyulacak bir usule göre 1 Eylül 1945 tarihinden sonra herhangi bir zamanda bu hakkını kullanabileceği de tasrih edilmiştir.

Bu Anlaşmanın en esaslı hükümlerinden biri de icar ve iareden doğmuş olsun ister 11 Mart 1941 tarihinde veya bundan sonra ve 2 Eylül 1945 tarihinden evvel İkinci dünya harbi harekâtından dolayı veya bu vesile ile husule gelmiş olup bu Anlaşmada yer bulmamış olsun iki Hükümet-

ten birinin diğerinden olan herhangi bir mahiyette bütün malî mutalebelerinin iptal edildiğidir.

Ağustos 1944 tarihine kadar icar ve iareden memleketimize gönderilmiş olan ve çokluğunu millî savunma malzemesi teşkil eden icar ve iare madedlerinin kıymeti 130 milyon dolar olarak hesap edilmiş olduğuna ve o tarihten bugüne kadar da memleketimize hayli icar ve iare malzemesi gelmiş bulunduğuna göre mahdut bir malzeme kategorisi için nevama sembolik bir tarzda tarafımızdan ödenmesi istenilen 4 500 000 doların Amerikalılara derhal tediyesinde büyük bir faide ve isabet görülmektedir.

Bu düşüncelere binaen adı geçen icar ve iare nin ve karşılıklı malî mutalebelerin tesviyesine mütaallik bu Anlaşma her bakımdan memleketimizin yüksek menfaatlerine uygun bulunduğu cihetle Anlaşma Büyük Millet Meclisinin yüksek tasviplerine arz olunur.

Dışişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dışişleri Komisyonu

Esas No. 1/591

Karar No. 25

15 . V . 1946

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetiyle Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasındaki icar ve iareye ve mütalebelere mütaallik Anlaşmanın onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 9 . V . 1946 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısı gerekçe ve ilişkileriyle birlikte Dışişleri Bakanı hazır olduğu halde Komisyonumuz tarafından görüşülmüştü.

Kanun tasarısı Birleşik Amerika ile aramızdaki icar ve iare muamelesi hakkındadır.

23 Şubat 1945 tarihinde akdedilmiş ve Yüksek Meclisin tasvibine iktiran etmiş bulunan Anlaşma ile giriştiğimiz taahhütlerin çerçevesi içinde ve Birleşik Amerika'nın icar ve iare maddeleri hakkında diğer Devletlerle akdetmiş ol-

duğu Anlaşmalar hükümlerinin benzeri olan bu Anlaşma memleketimizin menfaatlerine uygun görüldüğünden bunun onanması hakkındaki tasarı, aynen ve oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Kamutayda ivedilikle görüşülmek dileğiyle ve havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışişleri Ko.

Başkanı

Konya

S. Arıkan

Ankara

Z. Yörük

Samsun

C. Bilsel

Sözeü

İstanbul

A. Ş. Elsmet

Gümüşane

C. Selek

Kâtip

Ağrı

R. R. Pasin

Gümüşane

E. Tör

Tokad

N. Poroy

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Ebas. No. 1/591
Karar No. 90.

16. V. 1946

Yüksek Bakanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasındaki İcar ve İareye ve mütealebelere mütaallik anlaşmanın onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başbakanlığın 10. V. 1946 tarih ve 6/1211 sayılı tezkeresiyle Yüksek Meclise sunulan kanun tasarısı Dışişleri Komisyonu raporuyla birlikte komisyonumuza verilmekle Dışişleri Bakanı hazır olduğu halde okundu ve incelendi.

Anlaşma, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti ile Hükümetimiz arasında ödünç verme ve kiralama usulünün tatbikinden doğan mali münasabehlerin tasfiyesine müteallik hükümleri ihtiva etmekte olan kanun tasarısı komisyonumuzca da aynıyle kabul edilmiştir.

Kanunatayın onayına sunulmak üzere Yüksek

Başkanlığa takdim olunur.

Başkan Tokat H. N. Kaşın	Başkan V. Edirne M. N. Gündüzoğlu	Süresi Rize T. B. Baltacı
İstanbul F. Öymen	Diğer Bakan S. Uluç	Giresun M. Adıgaya
Giresun A. Sayar	İsarta M. Korucu	İstanbul İ. F. Ülkmen
İzmir M. Dürsöl	Kayseri F. Boysal	Kütahya H. Polcan
Manisa F. Kurdoğlu	Mardin R. Erten	Samsun M. A. Yörüker
Trabzon M. S. Anamur	Urfa E. Tekeli	Yozgad S. İçöz
Yozgad A. Sungur		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasındaki İcar ve İareye ve mütealebelere mütaallik Anlaşmanın onanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasındaki İcar ve İareye ve Mütealebelere mütaallik Anlaşma kabul edilmiş ve onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan Ş. Saraçoğlu	Adalet Bakanı M. Ökmen
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı Hülmî Uron

Dışişleri Bakanı H. Saka	Maliye Bakanı N. E. Sumer
Millî Eğitim Bakanı Yücel	Bayındırlık Bakanı Sırrı Day
Ekonomi Bakanı Fuad Sirmen	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. S. Konuk
Gümrük ve Tekel Bakanı T. Coşkan	Tarım Bakanı Ş. R. Hatipoğlu
Ulaştırma Bakanı A. F. Cebesoy	Ticaret Bakanı
	Çalışma Bakanı Dr. S. İrmak

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİYLE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ HÜKÜMETİ ARASINDAKİ İCAR VE İAREYE VE MUTALEBELERE MÜTAALLİK ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti,

İcar ve İarenin ve İkinci dünya harbi dolayısıyla her iki Hükümetten birinin diğerinden olan malî mutalebelerinin kesin surette hal ve tesviyesine girişmek arzusunu besliyerek,

Müşterek düşmanın yenilmesiyle şimdiden elde etmiş oldukları menfaatleri dikkat nazarla alarak ve İcar ve İare ile bu harpten doğan mütalebeler veya diğer vecibeler mukabilinde, bu Anlaşmada tasrih edilenler dışında, munzam hiç bir menfaat aramamaktaki kesin niyetlerini pekleştirerek;

Bu hâl ve tesviyenin tam ve kesin olduğunu beyan ederek,

11 Mart 1941 Kanunu gereğince yapılacak yardıma mütaallik esaslar hakkındaki 23 Şubat 1945 tarihli Anlaşmanın 7 nci maddesi hükümlerine uyarak bağlandıkları Genel vecibelere binaen:

a) Dâhilî ve milletlerarası gerekli tedbirlerle bütün milletlerin hürriyet ve refahının maddi temellerini teşkil eyliyen istihsal, iş, malların mübadele ve istihlâkinin artırılması;

b) Milletlerarası ticarete her türlü farklı muamelenin ortadan kaldırılması;

c) Gümrük tarifelerinin ve diğer ticarî engellerin indirilmesi ve hafifletilmesi;

Maksadıyla, yakın bir âtide aralarında ve diğer Hükümetlerle birlikte müzakerede bulunmak hususundaki Anlaşmalarını pekleştirerek;

a) böyle bir Konferansta güdülecek amaçlara zarar verebilecek milletlerarası ticarete, tediyeye veya para yatırmalara dair yeni tedbirler almaktan kaçınmanın ve;

b) Yukarıdaki tedbirlere dair birbirlerine yeter derecede karşılıklı istişare fırsatları vermenin siyasetlerine uygun olduğunu beyan ederek;

Sivil tayyareciliğe dair iki Hükümet arasında yeni imzalanmış bulunan Anlaşmanın ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasıyla Milletlerarası Para Sandığına üye olmak için Türkiye Hükümetince yapılan müracaatın, Yukarıda işaret edilen prensiplere uygun bulunduğunu müşahede ederek;

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır :

Madde — 1

Bu Anlaşmada kullanılan « İcar ve İare maddesi » tâbiri 11 Mart 1941 Kanunu gereğince Birleşik Devletler Hükümeti tarafından;

a) İster Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine;

b) İster herhangi diğer bir Hükümete devredilmiş olup bu Hükümetçe bilâhare Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine devrütelim edilen herhangi madde mânasına gelir.

Madde — II

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bu Anlaşmanın icra mevkiine konmasını takip eden 30 gün içinde Birleşik Devletler Hükümetine tam «4 500 000» Birleşik Devletler doları ödeyecektir.

Bu para şunların bedelini teşkil eder:

a)

(i) bedelleri Birleşik Devletler Hükümetine hiç ödenmemiş bulunan

Ve

(i i) 1 Eylül 1945 gece yarısında Türkiye Hükümetinin, ajanlarının veya yedieminlerinin tasarrufunda veya kontrolü altında bulunmakta olan yahut da bu tarihten sonra Türkiye Hükümetinin, ajanlarının veya yedieminlerinin tasarruf veya kontrolü altına girmiş olan makine - âletler kategorisine giren bütün İcar ve İare maddeleri, istihsale yarıyan diğer makineler, lokomotifler ve diğer demiryolu müteharrik malzemesi, bir buçuk ve daha yüksek tonluk yük kapasitesinde kamyonlar.

b) 11 Mart 1941 tarihinden sonra Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine devredilmiş bulunan ve bedellerinin peşin ödenmesini talep etmek Birleşik Devletler Hükümetine mütad olduğu halde Türkiye Hükümeti tarafından Birleşik Devletler Hükümetine bedelleri henüz ödenmemiş bulunan bütün İcar ve İare maddeleri (peşin ödenmeyi gerektiren taleplerle alınanlar hariçtir.)

b) İki Hükümetten birinin ikinci dünya harbinden doğan ve diğerinden olan alacaklarının tam tutarı. (Cumhuriyet Hükümeti tarafından şimdiye kadar peşin para ile ödenmek üzere taleplerle alınıp ödenmemiş bulunan İcar ve İare maddelerine ait bedeller hariçtir.)

Madde — III

Bu Anlaşmanın, ikinci maddesinin (a) ve (b) fıkralarında tasrih edilen bütün maddeler ve halen Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin, ajanlarının veya yedieminlerinin tasarrufunda veya kontrolü altında bulunan bütün İcar ve İare maddeleri - ki bunların bedelleri Birleşik Devletler Hükümetine tamamen ödenmiş bulunmaktadır - işbu Anlaşma mucibince tasarruf ve kullanma bakımından Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin kayıtsız şartsız tam mülkiyetine girer.

Madde — IV

a) Birleşik Devletler Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti ile Birleşik Devletler Hükümetleri arasında karşılıklı yardıma mütaallik esaslara dair 23 Şubat 1945 tarihli Anlaşmanın 5 nci maddesi hükümleri gereğince, şimdiki fevkalâde şartlar devresinin, Birleşik Devletler Başkanı tarafından tâyin edilecek şekilde sona ermesinde, bu Anlaşma hükümlerine tevfikan devredilmiş olup tahrip, zayi ve istihlâk edilmemiş ve Birleşik Devletlerin veya batı yarım küresinin savunmasına faydalı veyahut Birleşik Devletler için başkaca faydası bulunduğu Başkan tarafından tâyin edilecek olan savunma maddelerini geri almak hakkını haizdir. Her ne kadar, Birleşik Devletler Hükümeti, bu geri alma hakkını umumi olarak kullanmak niyetinde değilse de, Birleşik Devletler Hükümeti işbu hakkını, bu Anlaşmanın ikinci maddesinin (a) ve (b) fıkralarında tasrih edilen maddeler hariç olmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine geri alma talebi ihbar edildiği tarihte tahrip, zâyî ve istihlâk edilmemiş olan İcar ve İare maddeleri için, karşılıklı olarak mutabık kalınacak bir usule göre, 1 Eylül 1945 tarihinden sonra, herhangi bir zamanda kullanabilir.

b) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti işbu Anlaşmanın ikinci maddesinin (a) ve (b) fıkralarında tasrih edilenler dışında kalan İcar ve İare maddelerini 3 ncü hiçbir memlekete devretmeyecek ve onun tasarrufuna bırakmayacaktır.

Madde — V

İki Hükümetin (krom stoklarının kullanılmasına mütaallik olarak yeni yapılan Anlaşma ve Türkiye'nin içinde ve dışında bulunan, Birleşik Devletlere ait malzeme fazlasının satışına dair Anlaşma gibi) mevcut Anlaşmalardan doğmuş olup ödenmesi mükellefiyeti evvelce kabul edilen ve hesaplama usulü karşılıklı kararlaştırılan malî alacakları yukarıda bahsi geçen Anlaşmalara göre hal ve tesviye edileceğinden işbu Anlaşmada yer bulmamıştır.

İşbu Anlaşmadaki taahhütler dolayısıyla ve mümkün olduğu kadar şümüllü bir hal ve tesviyeye erişmek ve iki Hükümet arasında uzun müzakerelerin önünü almak amacıyla, iki Hükümetten birinin, ajanlarının veya vasıtalarının, diğerinden, ajanlarından veya vasıtalarından olan

a) İcar ve İareden doğan yahut

b) 11 Mart 1941 tarihinde veya bundan sonra ve 2 Eylül 1945 tarihinden evvel, İkinci Dünya harbi harekâtından dolayı veya bu vesile ile husule gelmiş olup bu Anlaşmada ayrıca yer bulunmamış olan

herhangi bir mahiyette bütün malî mutalebeler bu Anlaşma ile iptal edilmiştir; ve iki Hükümetten hiçbirisi bundan böyle diğerine karşı böyle hiçbir mutalebeyi ne ortaya atacak, ne de takip edecektir.

İşbu Anlaşmanın yürürlüğe giriş tarihi mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda Ankara'da nota teatisi suretiyle tâyin edilecektir.

Ankara'da 7 Mayıs 1946 tarihinde Türkçe ve İngilizce ikişer nüsha olarak ve her iki metin aynı zamanda muteber olmak üzere yapılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti namına
Hasan Saka

Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti namına
Edwin Wilson

